

המוקד להגנה הפרטית

HAMOKED Center for the Defence of the Individual

هموكيد - مركز الدفاع عن الفرد

תאריך: 16.11.2009

בתשובה נא לציון: 61517

בדואר רשום עם אישור מסירה

לכבוד
גב' טלי כהן
הלשכה למינהל אוכלוסין
משרד הפנים
רח' ואדי ג'וז 49
ירושלים

גב' כהן הנכבדה,

הנדון: בקשה להחזרת תושבות

הגב' ס"מ, ת"ז

1. הגב' ס"מ יפתה את כוחם של פרקליטי המוקד להגנת הפרט (להלן: **המוקד**), לטפל בענייניה מול הרשויות הישראליות. מצ"ב ייפוי כוח.

קורותיה של הגב' ס"מ ופקיעת תושבותה

2. הגב' ס"מ נולדה בירושלים בשנת 1964.
3. לאחר סיפוח ירושלים המזרחית ובעקבותיו, קיבלה הגב' ס"מ רישיון לישיבת קבע ונרשמה בתעודת הזהות של אביה.
4. כבר החל מינקותה, חייה של הגב' ס"מ היו זרועים הזנחה וסבל. בהיותה בת שנתיים, אמה, תושבת השטחים, נטשה אותה ואת יתר משפחתה על מנת לעבור לגדה. אביה של מרשתי, המבוגר מאמה ב-37 שנים, נשאר בגפו לגדל את מרשתי ואחותה, ששתיהן היו מתחת לגיל שלוש. אביה של מרשתי לא מסוגל היה להתמודד עם תפקידו החדש כאב חד-הורי. עקב כך, הועברה הגב' ס"מ, יחד עם אחותה, לבית יתומים בירושלים בהיותה בת שלוש.
5. בגיל ארבע, הועברה הגב' ס"מ לבית יתומים אחר בירושלים, שם שהתה עד גיל 15 – הגיל בו שבו והשתנו חייה ללא היכר. בהיותה בת 15 נלקחה מרשתי משרידי משפחתה בירושלים והועברה לירדן כדי להתחתן עם קרוב משפחה שהתגורר שם. העתק אישור לימוד מ-ד' לשנת הלימודים 1978-79 מצ"ב, מסומן **א**. כרטיס היוצא שהונפק למרשתי ביום 12.9.1979 מצ"ב, מסומן **ב**.

6. כבר עתה יצוין, כי יציאתה של מרשתי לירדן נבעה כל כולה מהחלטתם של בני משפחתה כי היא תינשא לתושב ירדני. החלטה שהתקבלה מבלי שלמרשתי – שהיתה באותה עת בת 15 בלבד – תהיה לגביה כל יכולת השפעה. על בסיס אותם נישואין שהתה מרשתי כל השנים בירדן. כפי שיפורט להלן, מרשתי לא יצרה, למעשה, כל קשר, משום בחינה שהיא, לירדן.

חייה של הגב' ס"מ בירדן

7. משנת 1979, ועד חזרתה לירושלים בשנת 1996, חיה הגב' ס"מ ככלואה בביתה, בנישואין של אכזריות והתעמרות.

8. כמעט מייד עם הגעתה לירדן, מצאה הגב' ס"מ את עצמה במבוי סתום. כבר כשבועיים לאחר החתונה, בעלה החל להיעדר תכופות מביתם. הבעל היה עוזב את הבית בערבים וחוזר הביתה לפנות בוקר עם שלל של תירוצים באשר למקום הימצאו. בהיותה בת 16, ובהריון עם בנה הבכור, נמסר לגב' ס"מ על ידי חמה כי בעלה לקח לו פילגש עוד לפני הנישואין שלהם, והוסיף כי "תפסיק להיות תמימה." אולם מה יכולה היתה מרשתי לעשות במצב זה, בגיל כה צעיר? כיצד יכולה היתה להתנגד?

9. בהיעדר כל אפשרות ממשית לשנות את המצב, ניהלה מרשתי מחאה דוממת. מרשתי לא הגיבה כאשר בעלה הביא את פילגשו לביתם ודרש ממנה להכין לה אוכל, ואף לא הגיבה כאשר חזרה הביתה יום אחד ומצאה את חדר השינה נעול ובעלה מתחבא בו עם פילגשו.

10. בעודה קטינה, נאלצה הגב' ס"מ להתמודד עם נישואים המיוסדים על שקר והתעמרות ולגדל את שני ילדיה, למעשה, כאם חד-הורית. מעולם לא התנהג בעלה כאב וכבן זוג, והתנהגותו כלפי בני משפחתו לוותה בהתעללות נפשית וכלכלית.

11. מר מ' מעולם לא איפשר לאשתו וילדיו לחיות בתנאים סבירים. לעיתים קרובות אמר לגב' ס"מ כי הוא יוצא לחו"ל לנסיעת עבודה בת חמישה ימים, אולם בפועל חזר רק לאחר עשרה או עשרים יום. זאת, ללא שום הודעה או התנצלות, ומבלי שדאג קודם לכן כי נשאר די אוכל וכסף למשפחתו לימי העדרו.

12. את המעט שהיה לגב' ס"מ, תכשיטים וחיסכון צנוע שסיפק לה אביה, גנב ממנה בעלה לשעבר. בעוד שבני משפחתו נותרו בעוני גמור, היתה זו פילגשו שזכתה ליהנות ממשכורתו.

13. החל בשנת 1991, ועד שהגב' ס"מ עזבה בסופו של דבר את ירדן, בשנת 1996, נסע בעלה לשעבר לעיראק לתקופות ממושכות יותר, לכאורה לצורך עבודה. באותה תקופה שהה מר מ' בביתו לתקופות קצרות אף יותר, והשתמט כליל מאחריותו לאשתו וילדיו. בשנים אלו, היה רעב של ממש בבית. כתוצאה, סבלה הגב' ס"מ מתת-תזונה ואנמיה, שחומרתן היתה כה רבה עד כי גרמו לה למספר הפלות. במקרה אחד, אף ילדה מרשתי את תינוקה לאחר ששה חדשי הריון בלבד. התינוק נפטר כ-12 שעות לאחר הלידה.

14. יחסו של מר מ' לילדיו הושתתו על אלימות לשמה. בתקופות הקצרות בהן שהה מר מ' בביתו, היה מתייחס אל בנו עלי באכזריות, דוחף ואף מכה אותו. כלפי בתו ר', התנהגותו היתה גרועה אף יותר. ר' נולדה בשנת 1984 לאחר שישה וחצי חדשי הריון בלבד, וכתוצאה מסיבוכים בלידתה היא נולדה עם שיתוק מוחין. היא נולדה משותקת מהצוואר ומטה והיתה מרותקת לכסא גלגלים. ר' התקשתה בדיבור ולא היתה יכולה ללכת ונזקקה לעזרה צמודה על מנת להתקלח ולשם עשיית צרכיה. מדובר היה בטיפול צמוד של 24 שעות ביממה. מר מ', אביה של ר', לא העניק לבתו כל תשומת לב ולא סייע לה בדבר. הוא אף לא הסכים להרים אותה מכיסא הגלגלים שלה למיטה או להלביש אותה. משכך, העול הרב של הטיפול ברי' נפל כל כולו על הגב' ס"מ. כתוצאה, היתה גם הגב' ס"מ מרותקת לביתה, 24 שעות ביממה, ללא שום סיוע מבעלה או מאחרים. תמונות המתעדות את מצבה הפיזי של ר' מצ"ב, מסומנים ג 2-1.

15. גם מבני משפחתו של בעלה לא זכתה הגב' ס"מ לישועה. חרף המצוקה הרבה בה חיו הגב' ס"מ וילדיה, מעולם לא ניסתה משפחת בעלה להגיש לה סיוע. תחת זאת, יחסם אל הגב' ס"מ נע בין אדישות ללעג ובוז. בני המשפחה ציפו שהיא תתמודד בעצמה עם ההתעללות מצד בעלה ומעשי הניאוף שלו, ונמנעו מלתת לה כל סיוע כספי או נפשי. לעיתים אף גלשו היחסים עם חמיה לאלימות. כך למשל, כאשר חזרה יום אחד לביתה, לאחר ריב עם חמותה, גילתה מרשתי שבני משפחתו של בעלה נכנסו לביתה, שברו את המראות וזרקו לתוך הבית אדמה ולכלוך.

16. מכל האמור לעיל עולה, כי חייה של מרשתי בירדן היו חיים של אסירה לכל דבר. חייה של אישה הכלואה בסיוט שאין ממנו מוצא, תחת עולו של בעל אכזרי.

17. אולם על אף השנים הרבות, בהן חוותה דיכוי והזנחה מצד בעלה, לא מסוגלת היתה מרשתי לאזור את הכוח הנפשי הנדרש על מנת לעזוב אותו. כאשר העלתה בדמיונה את האפשרות לחזור לירושלים, נתקפה הגב' ס"מ חרדה של ממש באשר לסיכונים הכרוכים בהחלטה מעין זו. הגב' ס"מ היתה מודעת לכך שאף אם תחזור לירושלים, גם שם תיאלץ לגדל את ילדיה לבדה.

18. לאפשרותה להימלט מבית בעלה בירדן נוספה באותם ימים גם מגבלה פרקטית, שנבעה אף היא מיחסיה עם בני משפחתו של בעלה. מסתבר, כי חמותה של מרשתי החליטה למנוע ממרשתי בכל מחיר את האפשרות לעזוב את בית בעלה. משכך, גנבה החמות ממרשתי את אשרת החוזר שניתנה לה כאשר נכנסה לירדן וכן את דרכונה הירדני. לאובדן אשרת החוזר קיימת, כידוע, משמעות בשאלת האפשרות לחזור לישראל ולשמור על המעמד בישראל. לאחר שנים רבות, אכן מצאה מרשתי את הדרכון הירדני והוציאה, על סמך דרכונה הישן, דרכון חדש ערב כניסתה לישראל (ראו להלן).

19. יצוין, כי התמיכה היחידה אותה קיבלה הגב' ס"מ היתה בדמות ביקוריהם של אביה ואחותה. ביקורים אלה גם היוו עבור מרשתי סוג של תחליף לרצונה לשמור על קשר עם עיר מולדתה, ירושלים. מרשתי שמרה על קשר הדוק עם שניהם, ועד לשנת 1987 היה אביה מגיע

אליה לביקורים מירושלים לפחות אחת לחודשיים, לתקופות של שבוע עד 10 ימים. בביקוריו, היה מביא לה כסף וקונה אוכל לביתה. אך בשל מצבו הבריאותי, ביקוריו חדלו, כאמור, סמוך לשנתיים לפני פטירתו בשנת 1989. גם אחותה של מרשתי ביקרה אותה במהלך השנים, אם כי לא בתדירות רבה.

20. ביקורי משפחתה, למרות שהפכו נדירים בשנים האחרונות בהן שהתה בירדן, החיו את מרשתי. הביקורים הפכו לחוט המקשר את גב' ס"מ לביתה בירושלים. במהלך כל השנים ששהתה בירדן, מעולם לא וויתרה על חלומה לחזור לעיר מולדתה ולהתגורר יחד עם משפחתה. אך חלום זה נשאר בלתי ממומש משך למעלה מ-17 שנה.

חזרתה של מרשתי לירושלים

21. מרשתי מעולם לא מצאה דרך להתגבר על חרדותיה הרבות הכרוכות בעזיבתה. לכן, אין זה מפתיע כי עזיבתה יצאה אל לפועל רק ברגע קריטי של שבר, אותו לא ניתן היה עוד לאחות. היה זה בשנת 1996, כאשר אלימותו של מר ס"מ שברה שיאים חדשים. יום אחד, בשעה ששהו בבית בני הזוג אורחים, בעט מר ס"מ בראשה של מרשתי ודרך עליה אל מול כל הנוכחים. מרשתי סיפרה על כך בטלפון לאחותה בירושלים. האחות, שחששה לגורלה של מרשתי הגיעה יום אחר כך מירושלים, על מנת להציל אותה מבעלה האלים, ולהוציאה מביתה.

22. בשלב זה נדרשה מרשתי להסדיר את יציאתה ויציאת ילדיה מירדן, וכניסתם לישראל. כאמור, חמותה של מרשתי העלימה את אשרת החוזר שלה ולכן נאלצה מרשתי לחזור לישראל באמצעות דרכונה הירדני. לאחר חודש של בירורים, הונפקה לה אשרת תייר, אבל לדאבונה הרב, סירבה השגרירות הישראלית לאשר את יציאת ילדיה מירדן. אשרת תייר מיום 4.3.1996 מצ"ב, מסומנת ד.

23. כך, בכבוד לב, חזרה הגב' ס"מ לירושלים בגפה וניסתה להסדיר את מעברם של ילדיה בהיותה בירושלים. על אף הקושי הרב הכרוך בכך, ביקשה הגב' ס"מ לגדל את ילדיה איתה, בעיר מולדתה, ולא להיוותר מנותקת מהם. אך לאחר כמה חדשים הבינה כי על מנת להביא את ילדיה לישראל היא תצטרך לחזור לירדן ולהוציאם מידי בעלה או משפחתו. מובן שדבר זה היה בלתי אפשרי.

24. בשלב זה עמדה בפני הגב' ס"מ ברירה אכזרית: האם לחזור לחיי האומללות והסבל בירדן, על מנת שתוכל להתגורר בצוותא עם ילדיה, או להישאר בירושלים, חופשיה מבעלה, אך ללא הילדים. על אף הקושי העצום הכרוך בהחלטה, נשארה מרשתי בירושלים. על אף הכאב והסבל שנגרם כתוצאה מהפירוד מילדיה, והחרטות שלה על כך, אשר אינן מניחות לה עד היום, לא הייתה יכולה מרשתי להתמודד עם הטראומה של החזרה לבעלה. החיים שלה בירדן גרמו לה לעינוי כה רב שאפילו למען ילדיה, לא היתה מרשתי מוכנה לחזור.

25. שנתיים לאחר עזיבתה, הסכים בעלה לגירושין תמורת כסף, והגב' ס"מ קיבלה החלטת גירושין ביום 20.8.1998. החלטת הגירושין מצ"ב, מסומנת ה.
26. מאז חזרתה באפריל 1996, מתגוררת מרשתי בירושלים ברציפות עד היום. היא התגוררה עם אחותה למהלך חדשים ספורים, ולאחר מכן, חזרה מרשתי לבית הקודם שלה – לבית היתומים ד', שם היא עבדה ולנה. אישור עבודה מד' המעיד על כך כי בין השנים 1996 עד 1999 עבדה הגב' ס"מ כאם בית מצ"ב, מסומן ו.
27. בשנת 1999, הכירה מרשתי את בעלה הנוכחי, ג"ע. ביום 12.4.1999, התחתנו בני הזוג, ומנישואין אלה נולד בנה מ' ביום 5.11.2003. יצוין, כי נישואיו של מר ג"ע עם מרשתי הינם הנישואים השניים שלו וכי עודנו נשוי לגב' ס"ע.
28. באשר לבנה של הגב' ס"מ, ע', נציין כי הוא מתגורר עד היום בירדן. בזמנו, לאחר חזרת אמו לירושלים, עבר ע' להתגורר עם סבו וסבתו שלו מצד אביו. הוא מעולם לא חזר לחזקת אביו. גם הבת ר' עברה להתגורר עם סבה וסבתה, אך לאחר שנה הוחזרה לחזקת אביה ואשתו החדשה. ר' נפטרה בשנת 2003 כתוצאה מסיבוכים במחלתה.

פניותיה של מרשתי אליכם בדרישה להשיב לה את מעמדה בישראל

29. כפי שיצוין להלן, הנכם טוענים כי מעמדה של מרשתי נשללה עוד בשנת 1993. עם זאת, עד לשנים האחרונות ממש, מרשתי מעולם לא קיבלה מסמך המעיד על כך.
30. ביום 31.3.2004, פנתה מרשתי ללשכתכם, באמצעות עו"ד חאזם, והגישה בקשה כי תוצא לה תעודת זהות.
31. ביום 1.6.2004 שלחה ללשכתכם תשובה, ולפיה, הגב' ס"מ "חדלה מלהיות תושבת משנת 1993". במכתב נאמר גם כי הגב' ס"מ העתיקה את מרכז חייה לירדן ושהתה שמה לתקופה העולה על 7 שנים. מכתב זה הינו ההודעה הראשונה שהעבירה ללשכתכם למרשתי על פקיעת תושבותה. העתק המכתב מיום 1.6.2004 מצ"ב, מסומן ז.
32. ביום 12.12.2004, שוב פנתה הגב' ס"מ ללשכתכם, הפעם באמצעות עו"ד קוטיני, והגישה בקשה להחזרת מעמדה.
33. ביום 20.2.2005, נשלח לעו"ד קוטיני מכתב, ולפיו "נעשתה ל[גב' ס"מ] פקיעה בשנת 1993" בשל כך ששהתה בחו"ל מעל 7 שנים ולא שמרה על זיקה לירושלים. העתק המכתב מיום 20.2.2005 מצ"ב ומסומן ח.
34. ביום 22.1.2006 הוגשה לבית המשפט לעניינים מינהליים עתירה, על ידי עו"ד קוטיני, נגד החלטת לשכתכם לסרב להחזיר את תושבותה של הגב' ס"מ (עת"ם 142/06) (להלן: **העתירה**). בעתירה נטען, בין היתר, כי לשכתכם החליטה לשלול את מעמדה של הגב' ס"מ מבלי שניתנה לה כל הזדמנות להשמיע את דבריה בעניין.

35. ביום 26.4.2006, במסגרת הדיון שנערך בעתירה, הסכימו ביניהם הצדדים כי לגבי ס"מ ייערך שימוע. לאחר עריכת השימוע, כך הוסכם, תתקבל החלטה חדשה בעניינה של מרשתי. בהתאם להסכמה זו נמחקה העתירה. העתק של הפרוטוקול מיום 26.4.2006 מצ"ב, מסומן ט.
36. בהמשך לכך, נערך שימוע בעניין תושבתה של הגב' ס"מ, ביום 13.6.2006. ברם, עד כה לא ניתנה החלטה מאת לשכתכם בעניין החזרת מעמדה של מרשתי.
37. לאחרונה פנתה מרשתי למוקד. החל מיום 7.7.2009, נשלחו ממשרדנו חמש פניות ללשכתכם, שמטרתן לברר מתי נגרעה מרשתי ממרשם האוכלוסין. פניות אלו טרם זכו למענה. מכתבים מתאריכים 7.7.2009, 3.8.2009, 18.8.2009, 2.9.2009 ו-1.10.2009 מצ"ב, מסומנים י 1-5.
38. הנה כי כן, ומכיוון שלא נתקבלה שום החלטה לאחר השימוע שנערך ביום 13.6.2006, מוגשת בזאת בקשה נוספת להחזרת תושבותה של הגב' ס"מ. הגב' ס"מ שומרת על טענתה לפיה **עצם שלילת תושבות הקבע שלה היתה שלא כדיון**, וזאת מהטעם שמעולם לא ניתקה ולא ביקשה לנתק את קשר הקבע שלה עם ישראל ולקבוע את מרכז חייה במדינה אחרת. לטענה זו תימוכין ברורים הטבועים בהתנהגותה בעבר ובהווה, כפי שפורט לעיל.

טענותיה של הגב' ס"מ

זכאותה של מרשתי לחזרת תושבותה

39. ההחלטה שלא להשיב למרשתי את מעמדה כתושבת קבע מנוגדת להוראות "תצהיר שרנסקי", אשר הוגש לבית המשפט העליון בחודש מרץ 2000, במסגרת בג"ץ 2227/98.
40. "תצהיר שרנסקי" קובע, בסעיף 3 (א) :

לגבי מי שנגרעו ממרשם האוכלוסין משנת 1995 ואילך - מי שהעתיק את מרכז חייו אל מחוץ לישראל מעל ל-7 שנים ולפיכך על פי הדין פקע רשיונו לישיבת קבע בישראל, ומשרד הפנים הודיע לו על פקיעת רשיונו לישיבת קבע, או נגרע מקובץ מרשם האוכלוסין עקב כך, וביקר בישראל בתקופת תוקפו של כרטיס היוצא שהיה ברשותו, ומתגורר בישראל שנתיים לפחות, יראה אותו שר הפנים כמי שקבל רשיון ישיבת קבע בישראל מיום חזרתו, וזאת במידה ויבקש לרשום אותו מחדש במרשם האוכלוסין.

41. לפי "תצהיר שרנסקי", החזרת תושבות אפשרית, בין היתר, במצב בו לאחר 1995, הודיע משרד הפנים לתושב על פקיעת רשיונו לישיבת קבע, או נגרע מקובץ מרשם האוכלוסין. אין חולק כי המסמך הראשון על שלילת מעמדה של מרשתי נשלח לב"כ של הגב' ס"מ דאז רק ביום 1.6.2004. כמוכן, עד היום לא הוצגה כל אסמכתא לכך שאכן **נגרעה מרשתי מקובץ מרשם האוכלוסין לפני 1995**.

42. מאחר שעובר למתן "תצהיר שרנסקי", בחודש מרץ 2000, לא הודעתם למרשתי על שלילת מעמדה, ומאחר שאין כל הוכחה שהיא אכן נגרעה מהמרשם לפני מתן התצהיר, הרי שאמורים הייתם לפעול על פי האמור בסעיף 3 (ב) לתצהיר:

לגבי מי שהעתיק את מרכז חייו אל מחוץ לישראל מעל ל-7 שנים, ולפיכך על פי הדין, פקע רישיונו לישיבת קבע בישראל, ומסיבה כלשהי לא הודע לו על ידי משרד הפנים ו/או לא נגרע מקובץ מרשם האוכלוסין עד כה, יראה אותו שר הפנים כמי שנושא רישיון ישיבת קבע תקף בישראל, במידה וביקר בישראל בתקופת תוקפו של כרטיס היוצא שברשותו.

לאור האמור, ומאחר שבתקופה בה ניתן התצהיר כבר התגוררה מרשתי בישראל למעלה משנתיים ברציפות, אמורים הייתם לראותה כמי שקיבלה רישיון קבע בישראל מיום חזרתה.

43. באשר לתנאי כי המבקש "ביקר בישראל בתקופת תוקפו של כרטיס היוצא שהיה ברשותו" – הרי שמדובר בתנאי שבלתי סביר להחילו בנסיבות המקרה דנן. כפי האמור לעיל, למרות שמרשתי לא ביקרה בירושלים בימי שהייתה בירדן, הרי שהקפידה לשמור על קשר הדוק עד כמה שניתן, בנסיבות העניין, עם עיר מולדתה. אי-חזרתה נבעה מהנסיבות הקשות של חייה - היותה כלואה בנישואין אכזריים לאורך 17 שנה, מהם "שוחררה" רק בשנת 1996. כמוכך, העובדה שמרשתי גידלה את ילדיה, למעשה, כאם חד-הורית, והעובדה שהיתה מרותקת לביתה בשל הטיפול הרצוף בבתה ר' - מנעו גם הן ממנה לעזוב את ירדן, ולו לתקופות קצרות.

44. **מכל האמור לעיל עולה כי בהחלטתכם לשלול את מעמדה של מרשתי פעלתם בניגוד לאמור ב"תצהיר שרנסקי". למצער, על פי סעיף 3 (א) לתצהיר, הייתם אמורים להחזיר לה את תושבותה.**

התעלמות מהנסיבות הייחודיות של המקרה

45. ככל הידוע למרשתי, מעולם לא נבחנה בקשתה להחזיר לה את מעמד התושבות באופן בו נלקחו בחשבון הנסיבות הייחודיות בעניינה. שהייתה של מרשתי בחו"ל היתה בשל נישואיה לתושב ירדני, נישואין שעלו על שרטון והסתיימו בגירושין. כל זיקותיה בהווה, ומזה יותר משלוש עשרה שנה, הן אך ורק לירושלים, עיר מגוריה במקור, ומקום מגורי משפחתה. כאן מרכז חייה וכאן היא מגדלת את בנה מ'. נסיבות אלה יפורטו להלן.

46. מרשתי מתגוררת בירושלים כבר **שלוש עשרה שנים ברציפות**. עד נישואיה עם ג"ע, התגוררה מרשתי עם אחותה ולאחר מכן בבית היתומים ד'. ומאז נישואיה, מתגוררת מרשתי עם משפחתה בדירות שונות בירושלים. מצ"ב הוכחות לקיום מרכז חיים:

א. בשנים האחרונות מתגוררת מרשתי בשכונת א' בירושלים. חוזי שכירות לשנים 2007,

2008, 2009-10 מצ"ב, מסומנים **יא 1-3**.

ב. חשבונות ארנונה לשנת 2007 ו-2009 מצ"ב, ומסומנים יב 1-2.

ג. מים וחשמל לשנתיים האחרונות מצ"ב, מסומנים יג 1-6. נציין כי חשבונות החשמל שהומצאו רשומים על שמו של הדייר הקודם. משפחת ג"ע מתגוררת מאז שנת 2004 באותה הדירה. המשכיר הראשון, מ', נפטר, והחווה החדש נרשם על שם בנו.

ד. הודעת לידת חי של הבן מ', מצ"ב, מסומן יד.

ה. פנקס חיסונים של מ' מצ"ב, מסומן טו.

ו. אישורים על לימודים לשנה"ל 2006-2010 לילד מ', מסומנים טז 1-4.

נימוקים הומניטריים נוספים

47. כאמור, שהייתה של מרשתי בחו"ל היתה בעל כורחה, תחת עולו של בעל מתעלל. בחינת בקשתה של מרשתי להחזרת תושבתה חייבת להביא בחשבון את הנסיבות הטרגיות אשר מנעו ממנה לחזור לישראל לאורך 17 שנה.

48. מרשתי לא העתיקה את מרכז חייה לירדן. בגיל 15, נעקרה מרשתי מבית היתומים אשר שימש כביתה משך 11 שנה ונלקחה, בעל כורחה, למדינה זרה. לא ניתנה לה כל הזדמנות להביע את התנגדותה לנישואיה, ובעודה קטינה, נחתם גורלה והיא נאצלה לבלות את 17 השנים הבאות כלואה בנישואין אשר לוו באלמות, דיכוי, רעב וניאוף מצד בעלה. לא ניתנה למרשתי כל אפשרות לעזוב את ירדן, אף לא לתקופות קצרות. על אף זאת, שמרה מרשתי על זיקה לירושלים, וזאת על ידי ביקורים מצד משפחתה בירדן והתכתבויות עם בני המשפחה בירושלים. מרשתי מעולם לא ויתרה על חלומה לחזור לעיר מולדתה עם שני ילדיה.

49. כאשר עלה בידי מרשתי לעזוב לבסוף את ירדן, היא עזבה תוך בריחה – ובמחיר כה כבד שעד היום לא השלימה איתו. החלטתה להישאר בירושלים לאחר בריחתה, למרות המחיר הנפשי ששילמה, מעידה על כך שמעולם לא "בחרה" להשתקע בירדן. לאורך 17 שנה נשארה מרשתי כלואה בגיהינום האישי שלה, אולם כאשר עמדה בגבה אל הקיר, בסכנת חיים של ממש, בחרה להציל את נפשה, אף אם בעשותה כך השאירה את ילדיה תחת רודנותו של אביהם.

50. קשה לדמיין לעצמנו את המאבק הפנימי של אם אשר מחליטה להשאיר את ילדיה בידי אב מזניח ואכזרי. זאת, ביחוד לאור העובדה שאותה אם פועלת כך לאחר שאמה שלה נטשה אותה וגרמה לה לסבל דומה.

51. כמובן, עד היום חייה מרשתי את חייה בצלה של אותה החלטה לעזוב את ילדיה. לאורך 17 שנים, כמהה לחזור לעיר מולדתה, אך החליטה להמשיך ולסבול תחת עולו של בעלה מסיבה אחת בלבד – גורלם של ילדיה. באופן טראגי ביותר, כאשר אכן הצליחה לצבור את הכוחות לעזוב, איבדה גם את ילדיה וגם את זכותה להשתקע בירושלים.

52. עולה מן המקובץ, כי לא זו בלבד ששלילת מעמדה של מרשתי נעשתה שלא כדין, אלא שגם כיום – אין למעשה למרשתי לאן ללכת. מרכז חייה נמצא, לכל דבר ועניין, בירושלים. בחזרתה, ניתנה לה אפשרות לשקם את חייה – היא הקימה בירושלים משפחה חדשה עם ילד ובעל דואג. אין לה כל אפשרות להתחיל את חייה במקום אחר.
53. אם לא תתקבל בקשתה להחזרת תושבותה, תיאלץ מרשתי להתמודד עם מציאות עגומה ביותר – הפרדתה מילד נוסף, שמהווה את נקודת האושר היחידה שידעה מרשתי לאורך שנים רבות. סביר להניח כי בכך כבר לא תוכל מרשתי לעמוד.
54. כמוכן, למותר לציין, כי חייה בישראל ללא מעמד חושפים אותה להטרדות ולעיכובים על ידי כוחות הביטחון. בהיעדר מעמד בישראל מרשתי גם איננה זכאית לזכויות סוציאליות ובראשן – הזכות לביטוח רפואי.
55. מעבר לנסיבותיו הספציפיות של המקרה שלפנינו, עומדת למרשתי גם זכותה העקרונית לשמור על מעמדה בירושלים – עיר מולדתה. זכות זו נובעת הן מכללי המשפט הישראלי, והן מכללי המשפט הבינלאומי. בעניין זה נעסוק להלן.

לגב' ס"מ עומדת הזכות לחזור למולדתה

56. על פי המשפט הבינלאומי, חלים על ירושלים המזרחית – כשטח שנכבש בשנת 1967 ושסופח לירושלים – דיני התפיסה הלוחמתית. תושבי האזור הכבוש, על פי הדין הבינלאומי, הם תושבים מוגנים. כתושבים מוגנים מוטלת על המעצמה הכובשת חובה להגן על זכויותיהם, הן מתוקף חובות פרטניות, המעוגנות במשפט הבינלאומי ההומניטארי (אמנת ג'נבה הרביעית משנת 1949 ותקנות האג), והן מתוקף חובתה הכללית של המעצמה הכובשת לשמור על הסדר והחיים הציבוריים, המעוגנת בתקנה 43 לתקנות הנספחות לאמנת האג בדבר דיני המלחמה ביבשה משנת 1907.
57. הפסיקה פרשה חובה פוזיטיבית זו של המעצמה הכובשת ככזו המחייבת אותה לדאוג לזכויותיהם ולאיכות חייהם של תושבי השטח הכבוש (ראו למשל: בג"ץ 393/82 ג'מעית אסכאן אלמעלמון אלמחדודה אלמסאוליה נ' מפקד כוחות צה"ל באזור יהודה והשומרון, פ"ד לז(4) 785, 797-798 (להלן: עניין אלמסאוליה)). נוסף על כללי המשפט הבינלאומי חלים על המדינה, כמעצמה כובשת, עקרונות היסוד של המשפט המינהלי (עניין אלמסאוליה, בעמ' 810; בג"ץ 5627/02 סייף נ' לשכת העיתונות הממשלתית, פ"ד נח(5) 70, 75).
58. סעיף 49 לאמנת ג'נבה אוסר על המעצמה הכובשת לבצע כל סוג של "העברה בכפייה" של התושבים המוגנים. איסור זה הוא מוחלט, והוא תקף ללא קשר למניע, העומד מאחורי הכוונה לבצע העברה כפויה.
59. העובדה שמדינת ישראל החילה את הדין הישראלי על תחום ירושלים המזרחית ועל תושביו אינה ממעטת מן ההגנות, שמעניק הדין הבינלאומי ההומניטארי לתושבים. ככל שמדינת ישראל מבקשת לראות בירושלים המזרחית ובתושביה חלק מישראל, הרי שהיא בוחרת

להחיל על ירושלים המזרחית ועל תושביה נדבכים נוספים של הגנה נורמטיבית, שאינם נופלים בעוצמתם מן הדין הבינלאומי ההומניטארי. הדין הישראלי נושא בציקלונו הגנות חוקתיות משלו ואת התחייבויותיה של ישראל על-פי הוראות משפט זכויות האדם הבינלאומי. מכאן שהחלתו של הדין הישראלי בירושלים המזרחית, ככל שמדינת ישראל עומדת על החלתו על ירושלים המזרחית ועל תושביה, מחילה לשיטתה שלה את זכויות היסוד, המעוגנות בדין הישראלי, ואת מחויבויותיה של ישראל על-פי משפט זכויות האדם הבינלאומי.

60. המעמד ניתן לפלסטינים תושבי ירושלים המזרחית על כורחם. המשמעות של סירוב לקבל מעמד היתה שלילת הזכות להמשיך ולהתגורר בבתיהם וסיכון בגירוש כפוי. **ואכן, בראש ובראשונה מקנה רישיון הישיבה לתושבים הפלסטינים של ירושלים המזרחית זכות לשהות באופן קבוע בבתיהם וחסינות מפני גירוש.** זוהי אינה אשרת כניסה, כפי שניתנת למהגרים, שלא מכבר הגיעו לישראל, אלא רישיון המעיד על מציאות החיים ונותן לה תוקף חוקי (ראו לעניין זה: בג"ץ 282/88 **עווד נ' ראש הממשלה ושר הפנים**, פ"ד מב(2) 424 בעמ' 433. (להלן: **עניין עווד**)). בדיוק משום כך, הרישיון, כדברי בג"ץ, ניתן לתושבים הפלסטינים של ירושלים המזרחית בדין ולא בחסד (**עניין עווד**, בעמ' 431). דברים אלה שקבע בית המשפט **בעניין עווד**, מתיישבים עם מעמדם המיוחד של תושבי ירושלים המזרחית.

61. הרישיון שניתן לתושבי ירושלים המזרחית אינו יכול לכלוא אותם בירושלים המזרחית או בישראל כתנאי לשימור מעמדם. תושבי ירושלים המזרחית – תושבים בעלי מעמד מיוחד – זכאים ככל אדם אחר לעזוב את ביתם ולשוב אליו, ללא שיסתכנו בכך שנסיעה לחו"ל או יציאה לשטחים, יובילו להפקעת זכאותם לשוב למולדתם.

62. יצוין, כי מציאות החיים מזמנת אפוא אנשים לעבור להתגורר במדינות זרות, לתקופות שונות וממניעים שונים. אין ללמוד מכך כי בכל מקרה ניתקה זיקתם לארץ מוצאם. כך היה גם בעניינה של מרשתי, אשר עזבה את ירושלים בעל כרחו ונשארה כלואה בירדן משך 17 שנים. כאשר הצליחה להשתחרר מדיכויו של בעלה, למרשתי לא היתה כל ברירה של ממש, אלא לחזור לעיר מולדתה – ירושלים.

63. הוראות הדין הבינלאומי בעניין זה מצדדות בזכותם של אנשים לשוב לארצם, הגם הם אינם אזרחי אותן מדינות. ראו לעניין זה, סעיף 13(2) להכרזה האוניברסלית בדבר זכויות האדם (1948), שקובע:

כל אדם זכאי לעזוב כל ארץ, לרבות ארצו, ולחזור לארצו.

סעיף 12(4) לאמנה הבינלאומית בדבר זכויות אזרחיות ומדיניות (1966), אשר אושררה על ידי מדינת ישראל בשנת 1991 (כ"א 1040) מוסיף וקובע כדלקמן:

לא תישלל באורח שרירותי מאיש הזכות להיכנס לארצו הוא.

64. יצוין, כי על פי הפירוש שניתן לתיבה "ארצו הוא" ("his own country", במקור), הזכות לחזור למדינה מסוימת איננה עומדת רק לאותם אנשים שהם אזרחים באותה מדינה, אלא גם למי שהינם במעמד של תושבי קבע.

ראו לעניין זה:

H. Hannum, "The Right to Leave and Return in International law and Practice", Dordrecht, Martinus Nijhof, 1987, p.56; M. J. Bossuyt, "Guide to the "Travaux Preparatoires" of the International Covenant on the Civil and Political Rights" (1987), 261.

65. גם ועדת האו"ם לזכויות האדם, הפרשנית המוסמכת של האמנה, קבעה כי הזכות לחזור למדינה שבסעיף 12(4) לאמנה, איננה עומדת רק למי שהם אזרחיה של אותה מדינה. היא בוודאי חלה, קובעת הוועדה, על מי שבשל קשריו המיוחדים לאותה מדינה, איננו יכול להיחשב בגדר "זר". כדוגמא, מציינת הוועדה, כי זכות זו תעמוד גם לתושבי שטחים שעברו לחיות תחת שלטונה של מדינה זרה, והם אינם אזרחיה. ראו:

The Human Rights Committee's General Comment 27, CCPR/C/21/Rev.1/Add.9 of 2 November 1999, para.21.

66. **לסיכום עניין זה:** מרשתי היא תושבת ירושלים. מעמדה הוקנה לה בעקבות סיפוח ירושלים המזרחית. משום כך המעמד הוא מעמד מיוחד. כפי שראינו, הוא טומן בחובו חסינות מפני גירוש כפוי. מדינת ישראל אינה רשאית לכפות על מרשתי – כמוה על כל תושב אחר בירושלים המזרחית – להישאר בירושלים על מנת שלא תאבד את מעמדה. מרשתי זכאית לעזוב את הארץ, לצאת מירושלים ללא חשש שמעמדה יופקע, וכיום גם לחזור למולדתה.

67. **אשר על כן אנו דורשים כי תשובו ותדונו בצורה עניינית בבקשתה של הגב' ס"מ, וכי תשיבו לה את מעמדה כתושבת קבע.**

בכבוד רב,

ליאורה בכור, עו"ד

לוט:

יפוי כוח

נספחים א-טז